

bus apostolicis, ceterisque cōtrarijs quibuscunq;. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die. xxij. Junij, Millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Has cū ille gratas suscepisset, partim earum authoritate, partim regij fauoris auxilio, quod sibi benignè quoties opus erat dabatur, ita in omni disciplina & sanctitate diocesim suam continebat, vt homines denuo renati viderentur, & bellum omnibus vitijs indictum, priscamque illam feueritatem rediisse: que probum vindicem adepta, animos hominum ad virtutem natos, etsi arduo & difficili negotio, tandem veluti postliminij iure in suam possessionem reposuerit. Erat porro id tēporis Ximēnius sic animatus, vt in palatina versari aula, regiumque comitatum sectari, e re sua esse non arbitraretur, nisi maximum, atque euidentissimum operepretium sperari posset. Quare si quando ad reges ibat, protinus omnes id non sine magna Reip. vtilitate fieri dicebant. Certè nihilo minorem publicę administrationis curam gerebat, quàm muneris Pontificij: omnia enim diligentissimè circumspiciebat, ac perlustrabat: & quicquid in aulicis officijs, ciuilibus muneribus, iurisdicundi præfecturis, publicę pecunię exactionibus, in vniuersa deniq; Reip. tractatione dignum emendatione videbatur, ad reginam extēplo referebat. Inter multa verò que ab ipso vtiliter, atque e Reip. commodo curata hoc tempore, atq; confecta sunt, vnum Ioannes Vergara cōmemorat: quod vt perpetuā populis peperit felicitatem, ita perpetua laude tribuēdum illi est magnę virtutis testimoniū. Vexabantur miseri populares toto Castellę Legionisq; regno, idest per vniuersam reginę catho. ditionem, durissima vectigalis exactione, quod alcabalā nostri vocant: ea est decima rerū omnium que vendūtur, aut permutantur. Quod tributi genus proauorum nostrorum memoria ad tempus, & velut precario impositum, vt esset vnde rex cōtra Mauros tunc bellum gerere posset, posteriorum temporum patientia perpetuauit. Hoc vectigal multò fiebat grauius, & iniquius magna publicanorum acerbitate atq; auaritia, & innumeris præterea litibus, & calumnijs ob merces omnino non professas, vel minoris professas, quàm distractę essent: adeò vt populis omnibus, non vno aliòqui onere pressis, tam impudens expilatio intolerabilis prorsus videretur. Iam verò quibus aliquid pecunię ex vectigali, vel perpetua vel temporaria assignatione, vel stipendij salarijue nomine, aut alia de causa authoritate

regia attributum erat, vix id multo post tēpore, & summa quę debebatur accisa, recipiebant. Vsq; adeò nihil à publicanis, decumanisq; sine quæstu & munere priuatim annumerabatur. Horum autem rapacitati, cū varijs promulgatis legibus occurri tentatum esset, reprimi quidem in præsens, nunquam tamē omnino comprimi posse videbatur. Quin ex ipsis nonnunquā legibus, atque sanctionibus grauiora (vt fieri solet) suboriebantur incommoda. Nam cū ad vitandas quotidianas lites de mercium pretijs disceptantium, lata lex esset, vt iuratis venditoribus crederetur: tanta paulò post deprehensa est periuriorum, quæ verbis conceptis apud iudices dabantur, frequentia, vt nihil iam vulgò vilius esset, quam iurisiurandi religio, nil ve magis vsurpatum quàm ipsius violatio. Fouebat verò publicanorum avaritiam ingens potissimùm potentium, generosissimorūq; aulicorum numerus: qui partim vectigalibus illis locādis atq; exercendis, partim illorum rationibus subducendis, conferendis, conficiēdisq; luculentissimo salario prepositi, damno publico ditabantur. Tanti igitur mali à Rep. auertendi curam suscipiens Ximenius, adhibito in consilium Ioanne Lupo Cantabro, argentariæ coactionis callentissimo, rationem excogitauit, per quam eiusmodi vectigalia sine vlla diminutione ad fiscum peruenirent: & quæ ex eis concessa esset pecunia, in priuatorum hominum vsus cum fide & in tempore persolueretur. Igitur regia authoritate sancitum est, vt vniuersa annuæ pecuniæ summa (quanta videlicet id temporis ex decumanorum redemptione in fiscum recipiebatur) ciuitatibus, municipijs, oppidis, pro cuiusq; frequentia, opulentia, & negotiationis modo distributa imperaretur: quæ per suos cuiusq; populi coactores à singulis negotiatoribus, opificibus, venalitijs, propolis cogeretur, & regijs quæstoribus, aut ex horū assignationibus priuatis hominibus promptè numeraretur. Extraordinarijs autem decimis, quæ vel externarum mercium nomine, vel ex venditionibus ciuium qui mercaturā non exercerent, fisco deberentur, redemptioni ciuium relictae sunt. Ita ingenti populorum cōsensu atque plausu, publicam temporum felicitatem gratulantium, tota illa decumanorum, redemptorū, mācupum pulsa colluuiē, quies publica, & velut libertas parta est: et vniuersorum illud periuriorum, vexationum, deceptionumq; seminarium è Reip. visceribus stirpitis euulsum est atque deletum. Hactenus perseuerat hic cogendorum eiusmodi vectigalium mos (quem

DE REBUS GESTIS

vulgus encabezamentum appellat) adaucta tamen pro temporū ratione summa, qui nullo vnquā tempore sine magno Reip. malo mutabitur. Hoc quanuis multò post à Ximenio fuerit constitutū, quando scilicet sub extremum vitæ curriculum regnorum gubernationi præfuit, vt ex literis ipsius ad Carolum regem apud Belgas agentem satis constat, videtur tamen multò ante de hac re pertractasse cum Isabella regina: nam eius testamento, vt primo quoque tempore fieret iussum est. Ergo re tam præclara ad Reip. utilitatem cōstituta, in dicecesim Toletanam reuersus, ne familię suę deesse videretur, quanuis eius rei curam iuuuitus susciperet, tamen de vxore Ioāni Ximenio fratri, qui secundus natu erat, quęrēda, inter familiares tractare cœpit. Oblata est autem honestissima conditio: nam Madriti Ioānes Zapata nuper è viuis sublatus, Petri Zapatę Barajarum domini, cognomento lusci frater, filiam nubilem Helionoram legitimè procreatam, sub Marię Luxanę vxoris tutela reliquerat, pulchritudine, & genere præstantem. Igitur cum Maria Luxana Archiepiscopi animum, & potentiam consideraret, facilè mulier prudentissima præuidit, si natam Ioanni Ximenio traderet, optimè se illam collocasse omnibus visum iri. Matre ergo curante, & Archiepiscopo annuente, sponsalia sunt facta. Cęterum vt erat ab omni fastu alienissimus, statim post peractas nuptias, Turrilacunam vt frater cū vxore concederet iussit: vbi in priuato loco, eoq; Pontificię ditionis, & proprio vtriusque natali solo, frugaliùs & commodiùs vitam agerent. Atque ita per id temporis modicis quibusdam possessionibus Ioannem fratrem contentum esse voluit, quibus colendis occuparetur: nam cętera ad victum & familiam necessaria facilè ex Archiepiscopi liberalitate suppeditabantur. Hic dum Turrilacunę commoratur, tres ex Helionora liberos suscepit: Benedictum Cisneriū, Diui Benedicti die natum: & Ioannam, quę Alphonso Mendozio, Cluniensis comitis maioris natu filio nupsit: & Mariam, quę aliquot post mortem Archiepiscopi annis, Petro Zapatę consobrino collocata est, cui postea Barajarū possessio celsit, Petro Lusco, qui ei auunculus erat, absq; liberis decedēte. Benedictus qui in spē succedendi in caput gentis Cisnerię, & familię nomen educabatur, in adolescētia liberaliter fuit institutus, & postea Petronillam Mendoziam primariam scēminam, ducis Infantatus ex sorore neptem, vxorem duxit. Huic Archiepiscopus magnam dotem dixit, attributis per amplis

reditibus,

reditibus & possessionibus, peculiari Ximenij labore & industria partis, dum Oranum expugnat, & gubernationi regnorum præst: nam bona ecclesiastica, in vsu iure canonico designatos, nemo religiosius & solidius insumpsit. Helionora in ipso ætatis flore, Archiepiscopo superstite fatis prærepta fuit, lacrymas & luctum marito relinquens. Erat insigni probitate & pudicitia: atque digna prorsus, quæ Archiepiscopi nurus esset. Benedictus literis Græcis & Latinis eruditus, magnam de se spem concepit: erat enim ingenij acrimonia, & acumine mirabili præditus. Sed acutus ille & vehemens spiritus, qui rarò sine furore prouenit, rebus gerendis parum aptum faciebat. Studijs literarum oblectabatur: & sæpe Madrito, vbi inter suos viuere constituit, studiorum causa Complutum diuertebat: vbi ut Academię patronus colebatur, & familiaritate doctorum hominum gaudebat, in quos erat beneficus & liberalis. Lupum Alphonsum Ferreram politioris literaturæ professorem magnopere coluit, à quo dicendi artem studiosè audiebat. Reges ob mortem immaturam Ioannis principis nimio mœrore penè obruti, sub mensem Nouembrem iam hyeme appetente, anno M. CCCXC VII. Valentia profecti, quæ ad pontem Tagi, quam Traiani vocant, in Lusitania sita est, Complutum veniunt, vbi tunc Ximenius aderat: cuius pijsisimis verbis modum regina lacrymis & ægrimoniam posuerat: nam illam ut filij morte afflictam cõsolaretur non multo ante inuiserat. Quamquam ob Margaritæ abortum quam grauidam Ioannes princeps reliquerat, aulæ luctus fuerat renouatus. Hospitium in domo Pontificia simul cum regibus eo tempore Ximenius habuit, quod eius auctoritati datum fuit. Sub finem April. anni insequentis Toletum reges concesserunt. Ximenius verò de sua dicecesi sollicitus, synodum sacerdotum quam secundam indixerat, dum illi Toleti dimoratur, Talabricæ congregandam curat, & in ædibus sui hospitis Ioannis Aiale, viri in eo oppido primarij, magna sacerdotum frequetia piè & religiosè habuit. Nam singulis ferme diebus Ximenius pontificio ornatu sacra celebrabat: cõcionesq; de rebus ad sanctam Synodum spectantibus, à viris doctrina, & probitate claris habebatur: ob quas Gregorius Castellus iudex pontificius, magnam apud omnes gratiam, sed apud Ximenium potissimum iniuit. Ibi ea omnia quæ priore Synodo constituta fuerant, rursus approbata, & cõfirmata sunt: multa item de nouo adiecta. Ex quibus vnum cum primis egregium, &

ad morum licentiam emendandam necessarium esse visum fuit: vt
 in futurum scilicet, singulis quibusq; annis Synodus saltem semel ha-
 beretur. Sed siue humanarum rerum accidat condicione, siue potius
 negligentia nostra & culpa, nihil minus curamus quàm que maxi-
 mè ex nostro vsu sunt. Varia deinde negotiorum mole passim in
 Rep. gliscente, eiusmodi Synodi per eum cogi amplius nequuerunt:
 neque post hæc à Ximenio habitas, vlla etas nostra, præterquàm se-
 mel à Ioanne Tavera, conuocatas viderat. Sed per œcumenicū con-
 cilium Tridenti celebratum, magna Episcoporum & doctorū
 hominum frequentia, non modò cuiusq; Episcopatus pri-
 uatas, sed prouinciales etiam Synodos fieri sancitum
 fuit: quas cura & religione Philippi regis ca-
 tholici, frequentes cogi, & haberi in Hi-
 spania videmus.

LIBER SECVNDVS

OST conuētus sacerdotum celebratos, vulgatosq; anno eius seculi M. CCCCXCVIII. dum sacris profanisq; suę diœceseos rebus componendis Talabricę totus intentus esset, reginę quę Toleti agebat, & Cęsaraugustam proficisci parabat, vbi solennes conuētus habendi erant de rebus permultis ad Reip. vtilitatem pertinentibus, literę sunt redditę, quibus iubebatur, vt quamprimum reginã sequeretur: cuius opera & consilium magno vsui essent futura. Paruit illico Ximenius, & Complutum quò reges iter contulerant, prope- rat: vbi paucis diebus commoratus, in Toletana & Complutęsi p̄fectura, quę in sua diœcesi amplissimę sunt, duos grauissimos viros, Villalpandum, & Friasium vicarios constituit: & regiũ è vestigio comitatum est secutus. Iter illi per Seguntiam necessariò faciundum fuit, vbi prima pontificatus gerendi rudimenta, vicarius Petri Gonzalui Mendozij exercuerat. Sacerdotes Seguntienfes ad Fontem calidum, idest vico nomen, obuiam prodeuntes, primatem venerabũdi salutarunt: senes p̄sertim, qui longę etatis beneficio quondã vicarium viderant. Ille omnes comiter susceptos cupidissimos sui dimittit. Nam qui hominum, quibus cum viuunt, tractandorum artẽ nouerũt, quosdam stimulos, & plenos veri amoris impetus, suę erga eos beneuolentię, relinquere consueuerunt. Ventum est Harizam proximum nostris limitibus Aragoniæ oppidum: vbi illustri apparatu à sacerdotibus susceptus, quanuis alieni regni ditionem ingressus, suiq; iuris in primis tenacissimi, crucem tamen quę de more patrum, Toletanum Antistitem celsa p̄cedit, illic quoque antecedere se iussit. Meminerat, Petrum Gonzaluum Mendozium p̄clarissimo elogio testamento declarasse, crucem argenteam, quam sacro ecclesię Toletanę arario legauit, Granatę olim in Alhambrana arce pro vexillo erecta, prima deditã vrbis auspicia demonstrasse: seq; semper aut iter facientem, aut in vrbibus diuersantẽ, per Cõpostellanam, Hispalẽsem, Granatensem, Cęsaraugustanã, Tarracõnẽsem, Valentiniã, aliasq; omnes diœceses p̄cessisse, vt primatus insigne. Hęc honoris p̄rogatiua, regum, populorumq; consensu Toletanis p̄sulibus meritissimẽ data est. Cũ Cęsaraugustam access-

sit, quò reges haud ita dudum peruenerant, voluit sine vllò strepitu
 urbem ingredi, sed proceres non permiserunt. Nam inter alios, Al-
 phonsus Aragonius catholici regis Ferdinandi filius, Cæsaraugusta-
 nus Antistes, & Aragoniæ regnis gubernandis præfectus, humanissi-
 mis officijs Toletanum præfulem prosequutus est. Hic cum res gra-
 ues incidissent, quibus tractandis Ximenij præsentia necessaria fuit,
 nulla in re quantum prudentia valeret magis ostendit, quàm cum
 Isabella regnorum hæres, in Emanuelis Lusitani coniugis comple-
 xu, qui illuc venerat vnà cum vxore, post Ioannis principis mortè,
 regnorum successioni ab Aragonijs destinandus, acerbissimo fato
 erepta fuit. Nam Aragonij, Valentini, & Catalonij ingenti contro-
 uersia in dubium vertebant, an successio illorum regnorum, ad fe-
 minam posset iure deuolui. Sed partus doloribus subito correpta,
 quorum impotentia & vi, infirma aliòqui puella sufficere non va-
 lens, animam efflauit. Quæ, vt scriptores eius temporis testantur,
 longissima vita digna fuerat. Nam vt nomine, & vultu, ita quo-
 que animi dotibus matrem clarissimam referebat, corpore ta-
 men macro magis, & gracili. Cum ergo è dolore grauiter labora-
 ret, Ximenium accersi regina iubet, vt in tam graui discrimine
 parturientem religiosis dictis confirmaret, & ad omnem fortunæ
 casum paratam faceret. Hoc ita prudenter Ximenius effecit, vt
 cum eam ex vultus coniectura morti proximam iam esse præsen-
 tiret, pijsimis sermonibus sic mortem contemnendam esse per-
 suaserit, vt hac vita mortali spreta ad Deum quam primum e-
 uolare concupisceret. Vix ex utero prodeunte infantulo, animam
 in Ximenij manibus Isabella emisit, non indignantem aut mee-
 rentem, quòd ante diem in ætatis flore occumberet, sed potius vi-
 ri sanctissimi monitis exultantem & lætam obnixè. In illa vltima
 vitæ respiratione, à Ximenio petijt, vt desolatorum parentum cu-
 ram susciperet: & ne quid ex subito casu incommodi caperent, pro-
 uideret: nam eos proculdubio tam graui ictu consternandos esse
 certò nouerat. Fecit id sedulò Ximenius: & cum vtrunq; parentem
 mcestissimum offendisset, & Isabellâ apud Deum Opti. Maxi. agere
 profusis lachrymis dixisset: tanta commiseratio regum animos in-
 uasit, vt Antistitè bono animo esse iuberet: & se mortales esse & mor-
 talem genuisse dicerent: & ob temporis transacti vsuram immorta-
 li Deo gratias agere. Hic iam fronte confirmata Ximenius, cœpit
 apud

apud eos de rerum mortalium inconstantia grauiter differere, bene actum esse cum principe filia prædicans, quæ è terrena possessione, & caduca, ad immortalem & cælestem translata esset. Quod aperte declarabatur, cum ex dictis pietatis & sanctimonix plenis, quæ moribunda protulit, tum ex rebus paulò antea actis, quibus mortè sciuisse aperte intelligebatur. Crebrò enim fœminis palatinis dicebat, vna cum partu mortem quoq; sibi adfuturam. Quocirca priusquàm tempus partus accederet, conscientiam suam diligenter excussit, & viros religione, & sanctimonia claros assiduos sibi & frequentes adesse voluit: quibus cum multum sermonem de alterius vitæ mysterijs habuit. Quæ omnia et si regum animis maiorem dolendi causam darent, quòd se tali herede priuatos intelligerent, eum tamen dolorem regibus cum multis alijs communem esse, Ximenius dicebat, quorum permultum intererat eam diutius superesse. Ceterùm Deo Opt. Max. ea omnia curæ futura, cum præsertim editus in lucem infantulus vulnus maternæ mortis mitigaret, & animos res nouas meditantium contineret, beneq; de omnibus sperare faceret. Nam vt naturali patrioq; affectu eos concitari, nemini mirum videri deberet, ita quoque summæ sapientiæ, & excelsæ cuiusdam virtutis esse, qualem omnes ab illis exposcebant, vulgares naturæ affectus superare, & potius animum ad equitatem componere, quàm se nequicquam affligere. His, atque alijs sermonibus confirmati reges, optimo Antistiti pro tam beneuola & sapièti oratione gratias agentes, bonam doloris partem deposuerunt: atq; nepotis, in què vniuersa regnorum successio inclinauerat, cura suscepta, nò multò post lustralibus aquis aspergendum curauerunt, Michaelis nomine indito. Qui ex Ximenij consilio, lectica aureis stragulis exornata in cõplexu nutricum per totius ciuitatis vicos circumlatus est: quò nimirù mœror sedaretur, qui ex insperata Isabelle principis morte, omnium animos occupauerat. Quanquàm & hic quoq; ferme biennio post, cū ex matris imbecillitate multum cõtraxisset, Granatè obiit: & ad Ioãnam maiorè natu filiã, quæ Philippo Maximiliani Imperatoris filio nupserat, hæreditas peruenit, fatis nimirù Carolum rerum imperio paratibus. Hac miserrima catastrophe Aragoniæ cõuentibus solutis, in Castellã reges reuertuntur, & vnà Ximenius Antistes. Quibus Ocãnã nobile ac fertile oppidū in Carpétania adueniētibus, ille Cõplutū statim reuertitur: neq; enim morã, sine aliqua maxima causa, in regū

aula facere (quod superius dictum est) proposuerat. Decurrebat iam annus à Christo nato supra millesimum quingentesimus, sui verò Pontificatus quintus: quo tempore cum aliquid otij sibi fuisse concessum videret, quod secundo ab hinc anno meditari coeperat, de studio fori collegio Compluti erigendo, omni opera virgendum curavit. Nam tertio postquam electus est anno, qui quadringentesimus nonagesimus octauus eius seculi fuit, iam ille aream Compluti designauerat, totiusque aedificij symmetriam, ex Petri Gumelij praestantissimi architecti arte adumbratam, comprobauerat. Quod sane nobis argumento est, simul cum proposita pontificatus suscipiendi sententia, literariam domum aedificandam sibi proposuisse. Toto igitur semestri tempore in hoc intentus, pridie Idus Martias, hora ferme post meridiem quarta, cruce Franciscani coenobij praecedente, & sodalibus religiose supplicationem facientibus, iacta sunt collegij diuo Illesonso dicati, fundamenta. Quibus ille profcindendis adfuit, et antequam lapis primus poneretur, quod felix faustumque esset, puris precibus ad Deum fufis, auspiciatissima oratione, & signo crucis locum expiauit, Geniumque Complutensem illustriorē fecit. Illic enim sub Sancio quarto Castellae rege, qui Ferox cognominatus est, Gonzalū. II. Archiepiscopum Toletanum scholam condidisse certum est, eisdem immunitatibus praeditam quibus Pintianum gymnasium: ut ex diplomate regio, quod Compluti adseruatur, satis constat. Nimirum situs hilaritas, & vicini fluminis amoenitas cum pari caeli benignitate, modò non clamare videbatur sedes illas musis aptissimas esse. Ergo illico aurea & argentea numismata per Gonzaluum Zegri (qui tunc forte Ximenio comes fuit) fundamentis de more prisco sunt iniecta: & imaguncula palmi longitudine exere fusa, sacco & cucullo Franciscanum monachum referens, dextro frontispicij latere, concavo loco post primum lapidem in fundamento est collocata: intra cuius cauum pectus pergamena charta (ut aiunt) inclusa fuit, Francisci Ximenij fundatoris, & Petri Gumelij architecti, & anni mensis, & diei, quibus ea geri coepta sunt, memoriam seruans. Mirum est hunc diem à sapientissima Academia inter fastos suos repositum non fuisse, & religione maxima celebratum: quemadmodum olim natales urbiū dies colebantur, & nunc dedicationes basilicarum & templorum coluntur. Cum praesertim exemplis innumeris eius diei felicitatem fulgere videamus, tam ingenti doctrinae luce Hispanae reip. & huic potissimum Transmontanae regioni parta. Dum in academiā constituendam Ximenius incuberet, & totus in re praclarissima esset, reges Granatam nuper à Maurorum

Maurorū ditione multis laboribus & ingēti virtute receptā, ad eam cōfirmandā, & in officio retinendā, prudentissimo cōsilio venerunt. Vbi cū multę res passim occurrerēt, quę regibus alioqui prudētissimis negotiū facerēt, dubiosq; & suspēsos tenerēt, Ximenij pręsentia necessaria visa fuit: cuius solertia & cōsilio ancipites illę res expedirētur. Quapropter ad reges illicō venire iussus, quod tū gerebat intermittere coactus, vniuersę fabricę cura Balthanaso viro optimo & illarū rerū peritissimo cōmissa, Granatam venit: vnde reges post mēsem Hispalim profecti sunt: Ximenius verō donec reuerterētur Granatę mansit. Multa interea ad illius vr̄bis tranquillitatē, multa ad mutua Christianorū cum Mauris cōmercia, multa deniq; ad religionē ipsam spectantia excogitauit. Nam cū diuina prouidētia & beneficio, Ferdinandus Talabricēsis Hieronymiani ordinis sodalis, vir sanctimonia, & doctrina clarus, ad eius vr̄bis Pontificatū assumptus esset, facilē Ximenius ab homine minimē ambitioso obtinuit, vt cōcordibus animis de illorū salute inter se cōmunicarent, eosq; omni cura & diligētia ad Christi fidē reducendos curarent. Quod cū diligenter secum considerassent, hęc demū ratio ad id exequendum potior visa fuit. Vocatis primū ad se sacerdotum illorū principibus (quos illi Morabitos & Alfaquinos vocāt) cū ijs quotidie māfuetē & comiter de rebus ad religionē spectātibus disputare, nihil per vim cū illis agere, sed potius omni libertatis genere eorū animos sibi deuinciendos curare, quod & fecerūt. Nā partim sericeis telis, partim rubris pileis coccineo grano tinctis, quibus gēs illa impēsē delectatur, nō cōtemnenda summa cōparatis, donatos à se dimittebāt. Qui nuper igitur cōtempti & captiui esse videbātur, equa libertate et splendore cū victoribus se frui cernētes, animis paulatim erga nostros cōciliatis, Christi dogmata amplecti cōeperūt: populoq; deinceps suadere, vt mēdaci Mahometo abnegato, Christū verū Deū sequerētur. Fuit id ad eō prouidens & salubre cōsiliū, vt intra paucos dies Alfaquinarū authoritatem turbę securę, ad Baptismum petendū cateruatim cōuolarent. Nam dies quidā inter factos relatus est, quo plura tria millia hominū lustrali aqua expiata sunt. Quos cū non posset Ximenius priuatim singulos de ecclesiastico more tingere, decreuit aspersorio vniuersos lustrare, quod mersionis simplicis locū habuit. Cōcepta est fieri eiusmodi cōuersio. XV. Kalen. Ianuarias anno Dñi M. CCCXCIX. qui dies Gothicis téporibus, Recefuinto

DE REBUS GESTIS

rege procurante, Angelicæ ad Deiparâ virginé legationi, ex institutione Eugenij. II. Archiepiscopi Toletani, non autem Ildefonsi (vt vulgò creditur) consecratus, religiosissimè & persanctè colitur. Cû hoc igitur auspiciatissimo die bona quadâ Ximenij fortuna, tâta res fieri cœpta sit, ingêtis huius beneficij causa quo resp. Granatêsis, tunc per eum affecta fuit, Deiparæ virgini, sub cuius tutela ecclesia Toletana est, solennia sacra cû Granatê, tû Toleti eo die quotannis facienda curauit. Hæc nunc duabus his celeberrimis vrbibus magna senatus religiosi cura celebrari, & cõfici videmus. Bona pars Granatêsis vrbis iam fidè Christi libétissimis animis susceperat, quâdo exorti sunt quidâ cõtumaces & rebelles, qui paternarû traditionû nimis studiosi, dolentesq; priscâ Maurorum superstitioné in Hispania funditus eo exêplo perire, populi animos crebris cõcionibus à Christianismo vehementer deterrebant. Hos omnes Ximenius ne quid detrimenti nouellè illè plantationes caperent, vinculis coercitos in custodia detinuit: & quod eius ingenio repugnabat, indignis modis tractari permittebat. Inter hos Zegri quidâ, partim ob generis nobilitatem, partim ob egregias animi & corporis dotes, autoritate præstabat. Nam sermone hominum iactabatur, è patritia illius Abêhamaris familia, qui rhythmis vernaculis passim à nostris hominibus decantatur, rectam originé trahere. Is magnopere assidua cõtra suos increpatione Ximenij pios conatus retardabat. Qua de causa decreuit Ximenius, omni ferè humanitate deposita, seuera in eû ratione animaduertere, & ei quem comitate & beneficentia nullo modo potuerat placare, atrocia remedia admouere. Data est cura ci curandi hominem Petro Leoni, Ximenij à sacris ministro, qui verè animo leonino præditus adeò fortiter in ea re se gessit, vt hominem alioqui ferum, & immani animi truculentia reluctantè, mäsuetum & humilé reddiderit, prorsusq; Ximenij voluntati obtemperatè. Nam aliquot post dies, siue impotentia difficilis cõuinctus, siue potius diuino ad id inspirante fauore, qui omnibus hominibus ad salutem præsto est, Zegri ad Alfaquinum Christianorum (sic enim dixisse memoria proditur) se deduci quamprimum postulat. Deducitur vincetus vt erat, & squalidus: qui à Ximeno petijt, vt quò posset liberè eloqui, vinculis illum iuberet exoluere: neque enim quicquam pro rato habendum esse, quod ab homine captiuo compedibus & manicis constricto diceretur. Ille vinculis leuatis, continuò genu-

nubus

nubus volutatus, terram primùm, deinde manum propriã, ex Maurorum ritu à prisca gentium adoratione dimanante, deosculatus, se velle fieri Christianum dixit: id enim sibi ea nocte manifesta visione ab Alà (itã enim Mauri Deũ vocãt) admonitum: seq; diuinitus ad eã rem vocari certò scire. Quod tunc proculdubio se declaraturum esse cõfidebat, quando tale quippiã accidisset, vbi eius fides erga Christianos exposceretur: vt interim taceret, quantũ momenti ad rem quam in præsentia parabat Ximenius, sua ad Christũ cõuersio allatura esset. Sed ne ego ridens (inquit) stultus sum, qui aliunde momẽta requiro, quã ab hoc tuo ferocissimo leone, cui si nostri semel cõmittãtur, nemo erit, qui non illico Christianus fiat. Hoc autem renidẽti vultu, quasi subnotare vellet leonis erga se acerbiter. Letior ea de re quã credi potest Ximenius, ablatis captiuitatis vestibus, totoq; illo pedore absterfo quem ex diuturna eãque grauisima custodia cõtraxerat, veste coccinea, & sericea indutũ, ad sacrum fontẽ venire iubet. Vbi ille per baptismũ reuiuiscens, nomen simul cum religione mutauit: & Gõzalum Ferdinandiũ Zegri se appellari voluit: quoniam olim adolescens, in latissima illa planitie quẽ ante urbẽ Granatam est, cum magno Gonzalo Ferdinando, forti dimicatione & ancipiti certamine, manum conseruerat: viresq; ducis præstantissimi cum singulari humanitate expertus fuerat: & potissimũ in gratiã optimi Antistitis, quem magni Gonzali amicũ, ob eius excellentiam, esse sciebat: certè illum officijs non vulgaribus, in sui amorem pellicere curauerat. Qua de causa cum paulò ante Neapolim Gõzalus magna instructus classe iterum nauigaret, regnũ illud è Gallorũ faucibus, quod irritis foederibus factis, per vim & fraudẽ occupaerant, erepturus: itineri accinctus ad Ximeniũ venit: nihil prosperũ sibi fore existimans, si Antistite optimo & sibi amicissimo infalutato oram soluisset. Commodissima accidit Ximenij consilijs hæc Gõzali Ferdinandi Zegri conuersio: nam simul atque id vulgatum fuit, Mauri quibus prisca superstitio cordi erat, animis mutatis, Christianismo initiantur. Tantum potest vnus hominis apud populum authoritas, qui sua virtute & animi præstantia fidem sibi & amorem inter suos peperit. Quinquaginta millibus nummũ in singulos annos à Ximeno Zegri donatus, non modò Christianæ religioni apud suos dilatanda, sed & Reipublicõmodis augendis multis in rebus postea vsui fuit: quem admodũ in